

Enskild motion

Motion till riksdagen: 2014/15:1320

av Ida Drougge (M)

Översyn av offentlighetsprincipen

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att skapa en för allmänheten öppen databas där samtliga offentliga handlingar från statliga och kommunala myndigheter läggs ut.

Motivering

Att vi i Sverige har ett stort problem med slöseri med skattepengar har undgått få. Risken för slöseri är som störst när vi spenderar andras pengar, främst när de går till andra människor men även när vi spenderar dem på oss själva. Slöseriets konsekvens har många ansikten och ofta går det ut över det vi bryr oss mest om. Ibland hade pengarna säkert gjort större nytta om de stannat hos den som kämpat för att tjäna in dem. Andra gånger borde de gått till den del av välfärden vi så ofta kallar kärnan, det viktigaste av vård, omsorg, skola och utbildning.

När vi spenderar pengar vi själva kämpat ihop, har vi naturliga spärrar som slår in. Vi vet vilken energi vi lagt ner för att tjäna ihop pengarna och kan därför avgöra vad vi tycker är mer värt. Ibland gör vi såklart även fel prioriteringar med våra egna pengar, men då är det främst oss själva det går ut över. Tvärtom fungerar det med våra gemensamma resurser, skattepengar. Vi har svårt att sätta dem i relation till vad som krävdes för att få dem och vi kommer sällan ihåg var de kommer ifrån. Människan som jobbat ihop pengarna kan inte heller följa vart de tar vägen och vet sällan vad hon eller han får för dem. Kort sagt är systemet stort och det gör det svårt att se både ut från det och in i det.

Det finns ingen enkel och enskild lösning på detta problem. En sak vore dock att göra stat och myndigheters transaktioner och kvitton tillgängliga för gemene man direkt. Blir det enklare för den som jobbat ihop pengarna att granska vart de tar vägen, skapar det möjlighet till bättre granskning. Med mer av granskning skulle också fler med kontroll över våra gemensamma resurser tänka ett varv till innan de spenderar pengarna på fel saker.

Dagens offentlighetsprincip stadgar att offentliga handlingar ska vara tillgängliga för allmänheten. Det betyder att man måste begära ut dem för att få tillgång till dem. Vid en begäran behöver man också veta ganska precist vad man frågar efter. I Brasilien har man sedan några år tillbaka utvecklat ett system där samtliga offentliga transaktioner läggs ut i en öppen databas.¹² Vem som helst – journalister, elever, lärare, medborgare – kan då gå in och söka själva. Den öppenheten anses där bland annat ha lett till minskad korruption.

Ett sådant här system kan såklart också ha brister. Av största vikt är dess sökfunktioner samt att alla transaktioner kopplas till den som utfört tjänsten och inte till factoringbolaget. Några av de brister som fanns i vår tidigare statliga transaktionsdatabas (TDB) utvärderade Ekonomistyrningsverket i samband med TDB:s avveckling.³ Användandet av TDB var då begränsat och nyttan ansågs inte motsvara dess kostnad. Ekonomistyrningsverket fick därför 2013 i uppgift att avveckla TDB. Med tanke på hur dåligt TDB fungerade är det föga förvånande att den sällan användes av myndigheterna. Kategorierna var bland annat så generella att det var svårt att hitta i den och många gånger gick det inte att avläsa vad fakturorna gällde. I den slutrapport som Ekonomistyrningsverket tog fram efter avvecklingen sammanfattas dock en rad fortsatta behov som behöver tillgodoses samt förslag på hur dessa delvis kan lösas. I en för allmänheten öppen databas kan allt detta tillgodogöras.

Offentlighetens ljus och rädslan att bli påkommen löser inte allt, men det skulle ta oss en bra bit på vägen mot ett offentligt system där skattepengar går dit de hör hemma.

¹ <http://internetworld.idg.se/2.1006/1.510888/webben-vs-korruptionen-i-brasilien>

² <http://www.portaltransparencia.gov.br>

³ ESV 2014:48, <http://www.esv.se/PageFiles/15678/2014-48-slutrapport-avveckling-transaktionsdatabasen-tdb.pdf>

Ida Drougge (M)